

Landskapsförordning (1998:98) om slakt och avlivning av djur

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §. [\(2010/46\)](#) Tillämpningsområde

Denna förordning gäller vid förflyttning, uppstallning, fasthållning, bedövning, slakt och avlivning av djur som föds upp för produktion av kött, skinn, päls eller andra produkter samt för avlivningsmetoder vid sjukdomsbekämpning. Förordningen gäller inte jakt av vilda djur samt försöksdjursverksamhet som utförs under tillsyn av landskapsregeringen.

2 §. Definitioner

I denna förordning avses med

förflyttning: avlastning av djur eller drivande av djur från avlastningsplattformen, spiltor eller fållor till den lokal eller plats där de ska slaktas,

uppstallning: hållande av djur i spiltor, fållor, på övertäckta ytor eller i hagar som används av slakterier för att möjliggöra nödvändig tillsyn av djuren (vatten, foder, vila) innan de slaktas, samt

bedövning: en metod som omedelbart försätter djuret i ett tillstånd av medvetslöshet som varar tills döden inträder.

2 kap. Behandling av djur i slakterier

3 §. Förflyttning och uppstallning av djur i slakterier

Slakterier och slaktplatser skall ha lämplig utrustning och hjälpmedel tillgängliga för avlastning och förflyttning av djur.

Djuren skall avlastas så snabbt som möjligt efter ankomsten. Om dröjsmål inte kan undvikas skall de skyddas från extrema väderleksförhållanden och ha tillräcklig ventilation.

Djur som kan skada varandra på grund av art, ålder, kön och ursprung skall hållas och uppställas åtskilda.

Djuren skall skyddas från ogynnsamma väderleksförhållanden och om de varit utsatta för höga temperaturer i fuktigt väder ska de avkylas på lämpligt sätt.

Djurens hälsotillstånd skall kontrolleras minst varje morgon och kväll.

Djur som skadats eller insjuknat under transporten eller uppställningen, liksom inte avvanda djur, slaktas omedelbart. Är detta inte möjligt skall de skiljas åt och slaktas snarast eller inom två timmar. Djur som inte kan gå får inte släpas till slaktplatsen utan skall avlivas där det ligger eller, om det inte förorsakar djuret onödigt lidande, transporteras till platsen för nödslakt på en vagn eller liknande.

Utrustning för avlastning av djur, ramper, broar och lastningshissar skall ha halksäkra golv samt lämpliga sidoskydd för att förhindra att djur faller av.

Utgångs- och ingångsramper skall ha minsta möjliga lutning och vid behov förses med tvärsålar.

4 §. Behandling av slaktdjur

Djuren skall bemötas lugnt och förflyttas med varsamhet. Djuren får inte skrämmas, hetsas, vältas omkull eller behandlas illa. De får inte lyftas på ett sätt som orsakar onödig smärta.

Djur ska förflyttas med varsamhet. Under avlastning och förflyttning ska djuren ha tillräcklig tid på sig att förflytta sig samt fri sikt framåt och fri passage så att stockningar inte uppstår. Drivgångarna ska konstrueras så att risken för att djuren skadas minimeras och vara inrättade så att deras flockinstinkt utnyttjas. Vid behov ska djuren förflyttas ett i sänder. Drivning och tvång av djur som vägrar röra på sig

ska vara så lindrig som möjligt. Instrument som är avsedda att styra djuren får endast användas i det syftet och endast under korta perioder. Användning av instrument som ger elektriska stötar ska undvikas i möjligaste mån. Enbart elektriska påfösare med avrundade stift får användas på djur. Under alla omständigheter får sådana instrument endast användas i fråga om fullvuxna nötkreatur och svin som vägrar att förflytta sig och endast när de har utrymme att förflytta sig framåt. Stötarna får inte vara mer än en sekund, de ska komma med tillräckligt långa mellanrum, och får endast ges på bakpartiets muskler. Stötarna får inte upprepas om inte djuret reagerar på dem. ([2010/46](#))

Man får inte utdela slag, sparkar eller trycka på särskilt ömma delar på djurets kropp. Djurens svansar får inte krossas, vridas eller brytas och djurens ögon får inte gripas.

5 §. Uppstallning

Djur som inte omedelbart efter ankomsten förs till slakt skall hela tiden ha dricksvatten tillgängligt. Djur som inte har slaktats inom 12 timmar efter ankomsten skall utfodras och därefter ges måttliga mängder mat med lämpliga mellanrum. Djur som hålls på slakterier i mer än 12 timmar skall uppställas och i förekommande fall tjudras på ett sådant sätt att de utan svårigheter kan lägga sig ned. Djur som inte tjudras skall utfodras på ett sådant sätt att de kan äta ostörda.

Uppställningsplatserna skall vara trygga och tillräckligt rymliga för de djur som hålls där samt i övrigt uppfylla de krav som ställs på stall och utrymmen för djur enligt djurskyddsförordningen. I utomhusfällor skall lämpligt skydd mot ogynnsamma väderleksförhållanden finnas.

Djur får inte föras till slaktplatsen om det inte omedelbart skall slaktas.

6 §. Djur i containrar

Containrar och andra transportemballage som innehåller djur skall hanteras med varsamhet och avlastas horisontellt. Djur som levereras i containrar med perforerade golv skall avlastas med särskild varsamhet för att undgå skador. Vid behov skall djuren avlastas från containrarna ett och ett. Djur som har transporterats i containrar skall slaktas så

snabbt som möjligt. I annat fall skall de, om nödvändigt, vattnas och utfordras med lämpliga mellanrum. Fjäderfä som hämtats till slakt skall hållas torra.

7 §. Fasthållning av djur före bedövning, slakt eller avlivning

Djur skall hållas fast på ett lämpligt sätt som inte utsätter dem för onödig smärta, lidande eller skador. Djurens ben får inte bindas ihop och djur får inte hängas upp före bedövning eller avlivning. Fjäderfän och kaniner får dock hängas upp före slakt under förutsättning att lämpliga åtgärder vidtas för att säkerställa att djuren, vid tidpunkten för bedövning, befinner sig i ett tillräckligt avslappnat tillstånd för att bedövningen skall kunna utföras effektivt och utan onödiga dröjsmål.

Fasthållning av djur i fasthållningsutrustning skall under inga omständigheter avse upphängning.

Djur som bedövas eller avlivas genom att ett mekaniskt instrument eller elektrisk ström används mot huvudet skall hållas fast i en ställning som gör att utrustningen kan användas enkelt och exakt under en lämplig tidsrymd.

Elektrisk bedövningsutrustning får inte användas som ett sätt att fasthålla eller immobilisera djuren, eller för att förmå dem att flytta på sig.

För att begränsa djurens rörelseförmåga får mekaniska transportanordningar, burar, bedövningsbås eller någon annan motsvarande inhängnad där djuret kan stå upprätt användas. Djurens huvudrörelser får inte begränsas innan bedövaren är klar att bedöva djuret. För att begränsa nötkreaturs och hovdjurs huvudrörelser får halsrem, gramma eller betsel användas.

Den utrustning som används för bedövning av djur skall vara sådan att bedövningen kan utföras snabbt och effektivt. Utrustningen skall hållas ren. I slakterierna och på slaktplatserna skall det även finnas ett reservbedövningsinstrument som kan användas om det ordinarie bedövningsinstrumentet av någon anledning inte fungerar.

Djuret får inte drivas till bedövning förrän bedövaren är klar att omedelbart bedöva djuret. Ett djur får inte bedövas om det inte är möjligt att tappa djuret på blod omedelbart efter bedövningen. Om slakten avbryts får ett levande djur inte lämnas i bedövningsbåset eller på annan plats där bedövningen utförs.

Besiktningsveterinären ansvarar för att bedövaren vet när djuret är lämpligt bedövat.

3 kap. Bedövning eller avlivning av djur med undantag för pälsdjur

8 §. Skjutning och mekanisk anordning som tränger in i hjärnan (bultpistol)

Alla djur som skall slaktas får bedövas genom skjutning.

Skjutvapnet och den mekaniska anordningen som tränger in i hjärnan skall vara tillräckligt effektiva med tanke på djurets storlek och djurart.

Bultpistol får användas vid bedövning av hovdjur som hålls som husdjur, nötkreatur, får, getter, svin samt strutsfåglar och kaniner.

Bultpistolen skall placeras så att projektilen drivs in i hjärnbarken. Bedövaren skall kontrollera att bulten återgår till utgångsläget efter varje skott. Om den inte gör detta får instrumentet inte användas igen förrän det har lagats.

9 §. Bedövningspunkten hos nötkreatur

Vid bedövning av nötkreatur med undantag av tjurar och kalvar skall skjutvapnet eller bultpistolen riktas mot en punkt i pannan mitt emellan hjässan och ögonen och i rät vinkel mot pannbenet.

Bedövningspunkten hos tjurar ligger en cm på sidan om bedövningspunkten hos övriga nötkreatur medan bedövningspunkten hos kalvar ligger något under mitten på linjen mellan hjässan och ögonen.

10 §. Bedövningspunkten hos svin

Vid bedövning av svin med undantag av galtar skall skjutvapnet eller bultpistolen riktas mot en punkt i pannan 2,5 cm ovanför ögonnivån och i en rät vinkel mot pannbenet. Bedövningspunkten hos galtar ligger 5 cm ovanför ögonnivån på sidan om kraniets mittlinje.

11 §. Bedövningspunkten hos får och getter

Vid bedövning av hornlösa får och getter skall skjutvapnet eller bultpistolen riktas mot huvudets högsta punkt och i kindbenets riktning.

Vid bedövning av killingar och lamm skall skjutvapnet eller bultpistolen riktas mot en punkt något under mitten på linjen mellan hjässan och ögonen och i en rät vinkel mot pannbenet.

Hornbärande får och getter får bedövas med skjutvapen eller bultpistol som riktas mot nacken om hornen hindrar skott genom hjässan. Bedövningspunkten finns genast bakom den kam som löper mellan hornen. Skjutvapnet eller bultpistolen skall riktas mot munnen.

12 §. Bedövningspunkten hos hästar

Vid bedövning av hästar skall skjutvapnet eller bultpistolen riktas mot en punkt i pannan ovanför skärningspunkten mellan de fiktiva linjer som löper från ena sidans öga till andra sidans öra och i en rät vinkel mot pannbenet.

13 §. Bedövningspunkten hos kaniner

Kaniner bedövas genom att skjutvapnet eller bultpistolen placeras på huvudets högsta punkt och riktas i kindbenets riktning.

14 §. Bedövning genom slag (concussion stunning)

Alla djur som skall slaktas får bedövas med ett mekaniskt instrument som utdelar ett icke-penetrerande slag mot huvudet. Användaren skall säkerställa att instrumentet placeras i ett lämpligt läge och att rätt patronstorlek används i enlighet med tillverkarens anvisningar för att uppnå en effektiv bedövning utan frakturer på kraniet.

Vid slakt av en liten mängd kaniner kan djuren även bedövas genom slag mot huvudet med något annat lämpligt instrument. Användaren skall försäkra sig om att djuret bedövas effektivt.

15 §. Bedövning med elektrisk ström

Nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfä och kaniner som skall slaktas får bedövas med elström.

Elektroder skall placeras så att de omsluter djurets hjärna så att strömmen kan passera genom den och djuret omedelbart förlorar medvetandet. Lämpliga åtgärder skall också vidtas för att säkerställa en god elektrisk kontakt, särskilt genom avlägsnande av ull eller genom att huden fuktas.

När djuren bedövas ett och ett skall utrustningen vara försedd med en anordning som mäter impedansen och förhindrar att apparaten används om kraven på minsta tillåtna strömstyrka inte kan uppnås. Instrumentet skall vidare avge en ljud- eller ljussignal under den tidsrymd som strömmen passerar genom djuret och vara kopplad till en anordning som anger spänning och strömstyrka, vilken skall placeras så att den lätt kan avläsas.

16 §. Bedövning i vattenbad

Fjäderfä, med undantag av strutsfåglar, får bedövas i vattenbad.

Vattenbaden skall vara tillräckligt stora och djupa för den typ av fjäderfä som skall slaktas, och får inte svämma över vid ingången. Den elektrod som är nersänkt i vattnet skall löpa längs hela vattenbadets längd. Vattennivån i bedövningsbadet skall kunna regleras för att säkerställa att vattnet väl täcker huvudet på varje fågel som skall bedövas.

Fågelns huvud skall få kontakt med vattnet före vingarna. Fågeln skall hängas stadigt men utan att fågelns fötter kläms åt för mycket i framforslingsmekanismens upphängningskrok. Beröringspunkten mellan fågelns fötter och upphängningskroken skall vid behov fuktas för att säkerställa en god strömgenomgång.

Framforslingsmekanismens hastighet skall inte vara större än att fågeln

utsätts för elektrisk ström i minst fyra sekunder. Spänningen i bedövningsbadet skall hela tiden vara så stor att den totala strömstyrkan i bedövningsbadet motsvarar den strömstyrka som behövs för att bedöva en fågel multiplicerad med det antal fåglar som samtidigt finns i bedövningsbadet.

Om nödvändigt skall det vara möjligt att ingripa manuellt.

17 §. Bedövning av svin med koldioxid

Svin som skall slaktas får bedövas med koldioxid.

Koldioxidkoncentrationen i den gas som används skall vara minst 70 volymprocent. Den kammare i vilken svinen kommer i kontakt med gasen och utrustningen som transporterar svinen igenom kammaren skall vara utformad och konstruerad så att svinen inte skadas, bröstkorgen inte pressas ihop och svinen kan stå upp tills de förlorar medvetandet. Det skall finnas tillräckligt med belysning i framforslingsmekanismen och kammaren för att svinen skall kunna se omgivningen eller andra svin. Kammaren skall vara utrustad med en gashaltmätare som mäter gaskoncentrationen där den är som störst och som avger en tydlig ljud- eller ljussignal om gaskoncentrationen sjunker under den nivå som krävs.

Svinen skall placeras i fällor eller containrar där de kan se varandra och forslas in i kammaren inom 30 sekunder efter det att de kommit in i anläggningen. De skall forslas så snabbt som möjligt från ingången till den plats där gaskoncentrationen är som störst och vara i kontakt med gasen så länge att de med säkerhet förblir medvetslösa fram till dess att de avlivas.

18 §. Avblödning

Avblödningen, som skall vara snabb, ymnig och fullständig, får inte påbörjas om djuret verkar vara vid medvetande.

Avblödningen skall påbörjas senast 60 sekunder efter bedövningen om djuret har bedövats genom skjutning eller med en mekanisk anordning som tränger in i hjärnan. På hornbärande får och getter som bedövats med ett skott i nacken skall avblödningen påbörjas inom 15 sekunder

efter bedövningen. Om ett djur har bedövats med elström eller genom slag mot huvudet skall avblödningen påbörjas inom 20 sekunder. Har djuret bedövats med koldioxid skall avblödningen påbörjas inom 60 sekunder från det att djuret har avlägsnats från bedövningskammaren.

Avblödningen skall utföras på ett sådant sätt att åtminstone den ena halspulsådern eller det blodkärl från vilken halspulsådern utgår öppnas. Avblödningen är genomförd när minst 30 sekunder gått sedan blodkärlen öppnades och alla hjärnbarkens reflexer har upphört.

Om samma person ansvarar för bedövning, upphissning och avblödning av djuren skall denna person utföra alla dessa åtgärder innan följande djur bedövas.

Om fjäderfä tappas på blod med automatisk halsavskärningsmaskin skall det finnas någon till hands som kan ingripa så att djuren kan slaktas omedelbart i fall utrustningen inte fungerar.

4 kap. Avlivning av pälsdjur

19 §. Med elektrisk ström

Alla pälsdjur får avlivas med elström. Elektrodena skall placeras på ett sådant sätt att strömmen passerar genom djurets hjärna och med en tillräckligt hög strömstyrka för att orsaka omedelbar medvetslöshet och hjärtstillestånd. På rävar och mårhundar där elektrodena placeras i mun och rektum skall ström av ett medelvärde på 0,3 ampere användas under minst tre respektive 15 sekunder.

20 §. Med kolmonoxid

Alla pälsdjur får avlivas med kolmonoxid. Den kammare i vilken djuren kommer i kontakt med gasen skall vara utformad och konstruerad så att djuren inte kommer till skada och så att de kan övervakas. Djuren får föras in i kammaren först när kolmonoxidkoncentrationen är minst en volymprocent. Gaskoncentrationen upprätthålls genom att kolmonoxid kontinuerligt tillförs kammaren via en cylinder.

Utströmningssgas från en motor som är avsedd för detta ändamål får användas vid avlivning av mårddjur och chinchillor om gasen är tillräckligt avkyld, filtrerad och fri från irriterande ämnen eller gaser.

Djuren skall hållas kvar i kammaren tills de har avlidit, dock i minst fyra minuter.

21 §. Med koldioxid

Mårddjur och chinchillor får avlivas med koldioxid. Kammaren i vilken djuren kommer i kontakt med gasen skall vara utformad och konstruerad så att djuren inte kommer till skada och så att de kan övervakas. Djuren får inte förs in i kammaren förrän luften innehåller minst 20 volymprocent koldioxid, som skall tillföras i ren form. Djuren skall hållas kvar i kammaren tills de har avlidit, dock i minst fyra minuter.

22 §. Med skjutvapen och mekaniska instrument med penetrerande bult

Alla pälsdjur får avlivas med skjutvapen eller med ett lämpligt instrument med penetrerande bult som drivs in i hjärnan. Används ett instrument med penetrerande bult skall djuret därefter omedelbart avblödas. Pälsdjur som hålls i fångenskap eller annars tas om hand av människan skall avlivas med ett skott i hjärnan. Ett djur som inte kan fångas in eller fås att hållas på stället skall avlivas med ett skjutvapen på så sätt att djuret dör så snabbt och smärtfritt som möjligt och inte orsakas onödigt lidande.

23 §. Med narkosmedel

En veterinär får avliva ett pälsdjur med lämpligt narkosmedel på sådant sätt och i sådana doser att djuret omedelbart försätts i medvetslöshet och avlider.

5 kap. Avlivning av övriga animalieproduktionsdjur

24 §. Tillåtna avlivningsmetoder

Animalieproduktionsdjur får avlivas med skjutvapen. Djur som hålls i fångenskap eller annars tas om hand av människan skall avlivas med ett skott i hjärnan. Ett djur som inte kan fångas in eller fås att hållas på stället skall avlivas med ett skjutvapen på så sätt att djuret dör så snabbt och smärtfritt som möjligt och inte orsakas onödigt lidande.

Fjäderfä får avlivas genom halsavskärning.

25 §. Avlivning av dagsgamla överskottskycklingar och embryon i kläckningsavfall med mekanisk utrustning

Dagsgamla kycklingar skall avlivas med en utrustning som har snabbt roterande knivar, stift eller en kross. I anläggningen får inte fler djur placeras än vad den är dimensionerad för. För att omedelbart avliva levande embryon skall allt kläckningsavfall behandlas i den mekaniska utrustning som avses ovan.

26 §. Avlivning av dagsgamla överskottskycklingar med koldioxid

Dagsgamla kycklingar skall föras in i ett utrymme med högsta möjliga koncentration av koldioxid, som skall tillföras i ren form. Djuren skall hållas kvar i utrymmet tills de avlidit. Nya djur får inte placeras i utrymmet förrän de tidigare djuren har dött.

26a §. [\(2011/52\)](#) Hänvisningsbestämmelse gällande bedömning av slaktkycklingars välbefinnande

Bestämmelser om bedömning av slaktkycklingars välbefinnande finns i [landskapsförordningen \(2011:53\) om skydd av slaktkycklingar](#).

6 kap. Avlivningsmetoder vid sjukdomsbekämpning

27 §. Avlivningsmetoder vid sjukdomsbekämpning

Vid avlivning av djur för bekämpning eller diagnostisering av djursjukdomar får varje metod som tillåts ovan användas om den garanterar en säker död. En veterinär kan även ge tillstånd till någon annan avlivningsmetod om det är nödvändigt för att bekämpa eller diagnostisera en djursjukdom. Om den avlivningsmetod som används inte omedelbart leder till döden skall nödvändiga åtgärder vidtas för att säkerställa att djuret avlivas så snabbt som möjligt och under alla omständigheter innan det återfått medvetandet.

Ikraftträdandebestämmelser

Här finns information om när författningen och ändringar av den har trätt i kraft. I listan anges också om EU-lagstiftningen berörs.

1998:98

Denna förordning träder i kraft den 1 november 1998.

- Rådets direktiv: 93/119/EG

2010/46

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

- Rådets förordning (EG) nr 1/2005

2011/52

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2011.

- Rådets direktiv 2007/43/EG